

Soome kohalike omavalitsuste finantsautonoomia aluspõhimõtted

Tallinn 31.3.2012

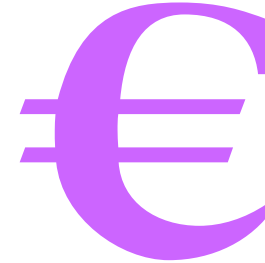
Hr. Jari Vaine

Soome Kohalike ja Regionaalsete Omavalitsuste Liidu kohalike omavalitsuste
eelarveüksuse vanemekspert

DEMOKRAATLIK OMAVALITSUS PÕHINEB PÕHISEADUSEL

- *“Kohalikud omavalitsusüksused lähtuvad asjaomaste õigusaktidega sätestatud kodanike enesekorraldamise õigusest.” (Soome põhiseadus, § 51.2)*

- *Kohalikul omavalitsusel on maksustamisõigus*

- *Üldvalimistel valitud volikogu liige on kohaliku omavalitsuse kõrgeima otsustusvõimu kandja*

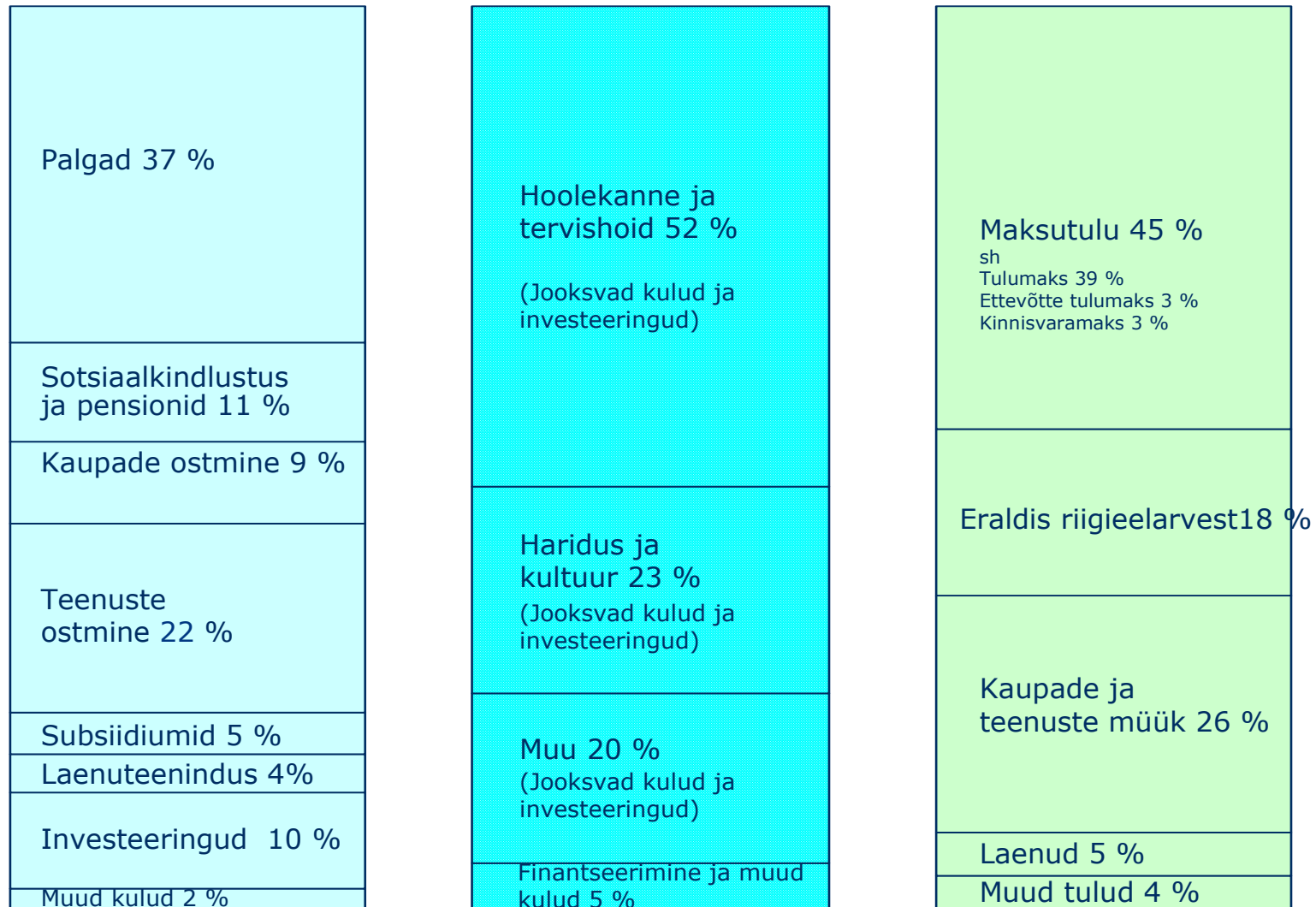

©2003 Microsoft Corporation

- *Riik võib kohalikule omavalitsusele panna kohustusi või tühistada neid ainult seaduse alusel*

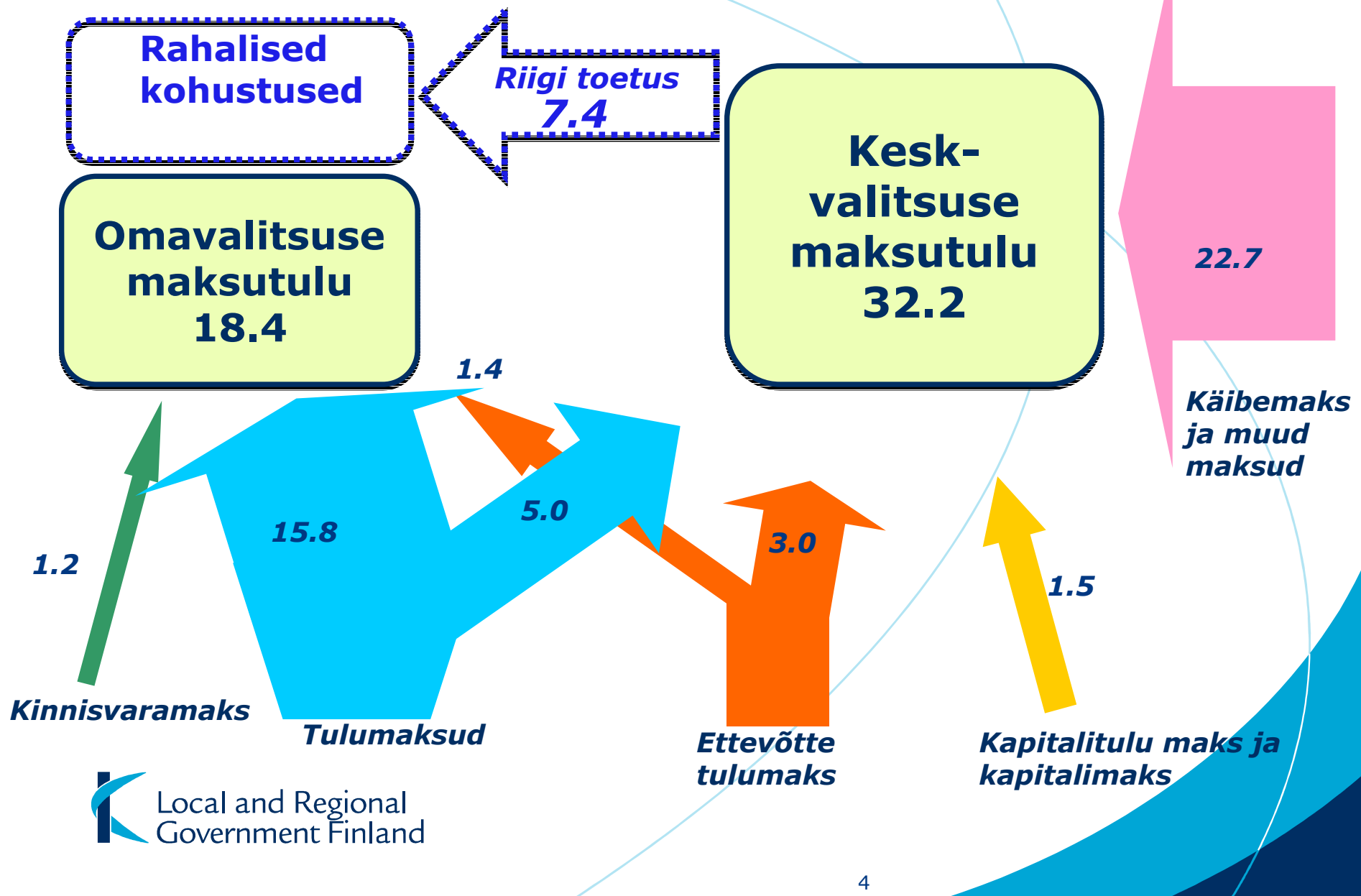
• *“SOOME JAGUNEB KOHALIKU OMAVALITSUSE ÜKSUSTEKS. ELANIKE AUTONOOMIAT KAITSEB PÕHISEADUS” (Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus, 1. peatükk).*

Omavalitsuste kulude ja tulude hinnang aastaks 2012

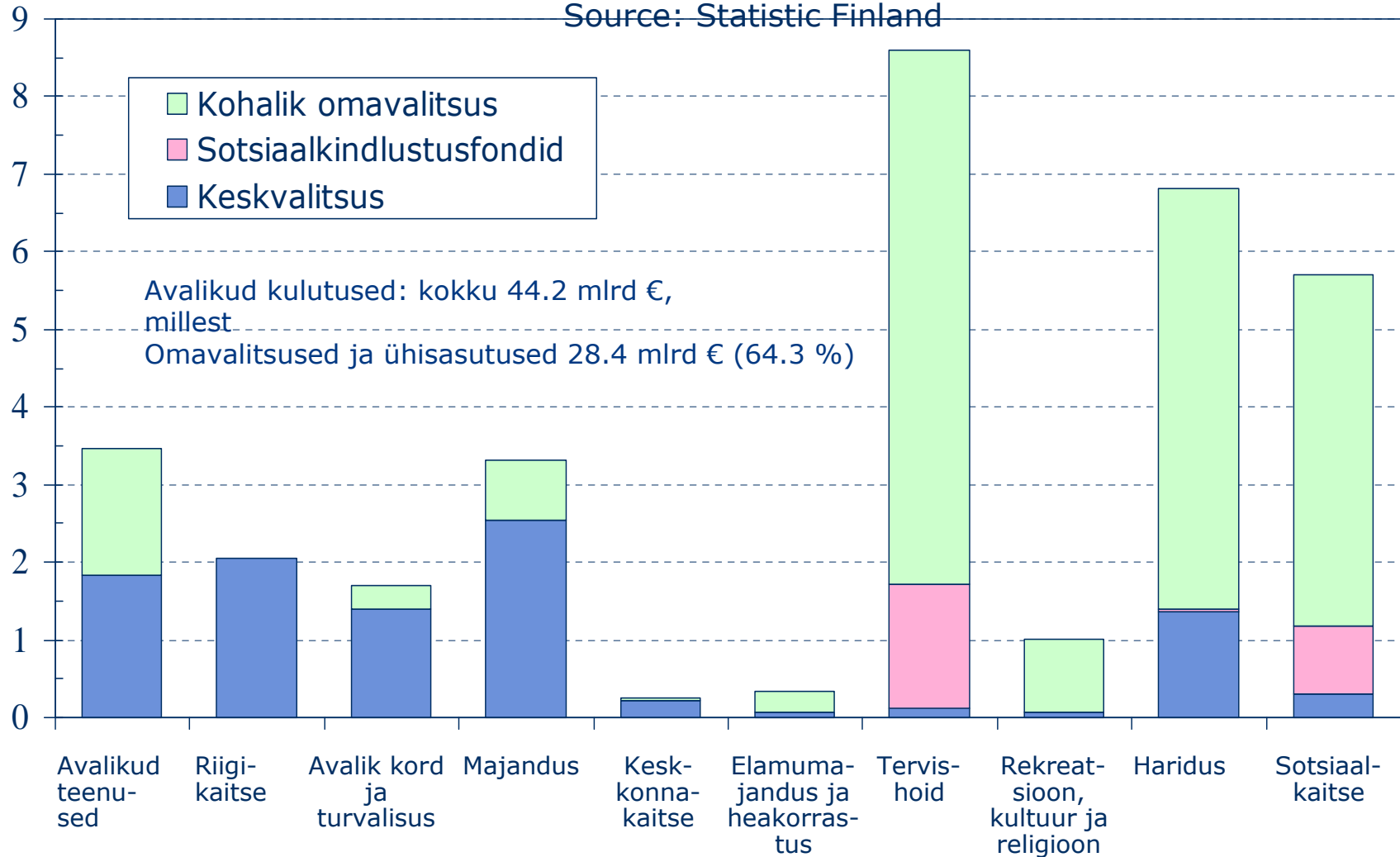
Hinnangulised väliskulud ja tulud umbes 43,2 mlrd €

Avaliku sektori rahastamine maksudest 2010, mlrd €

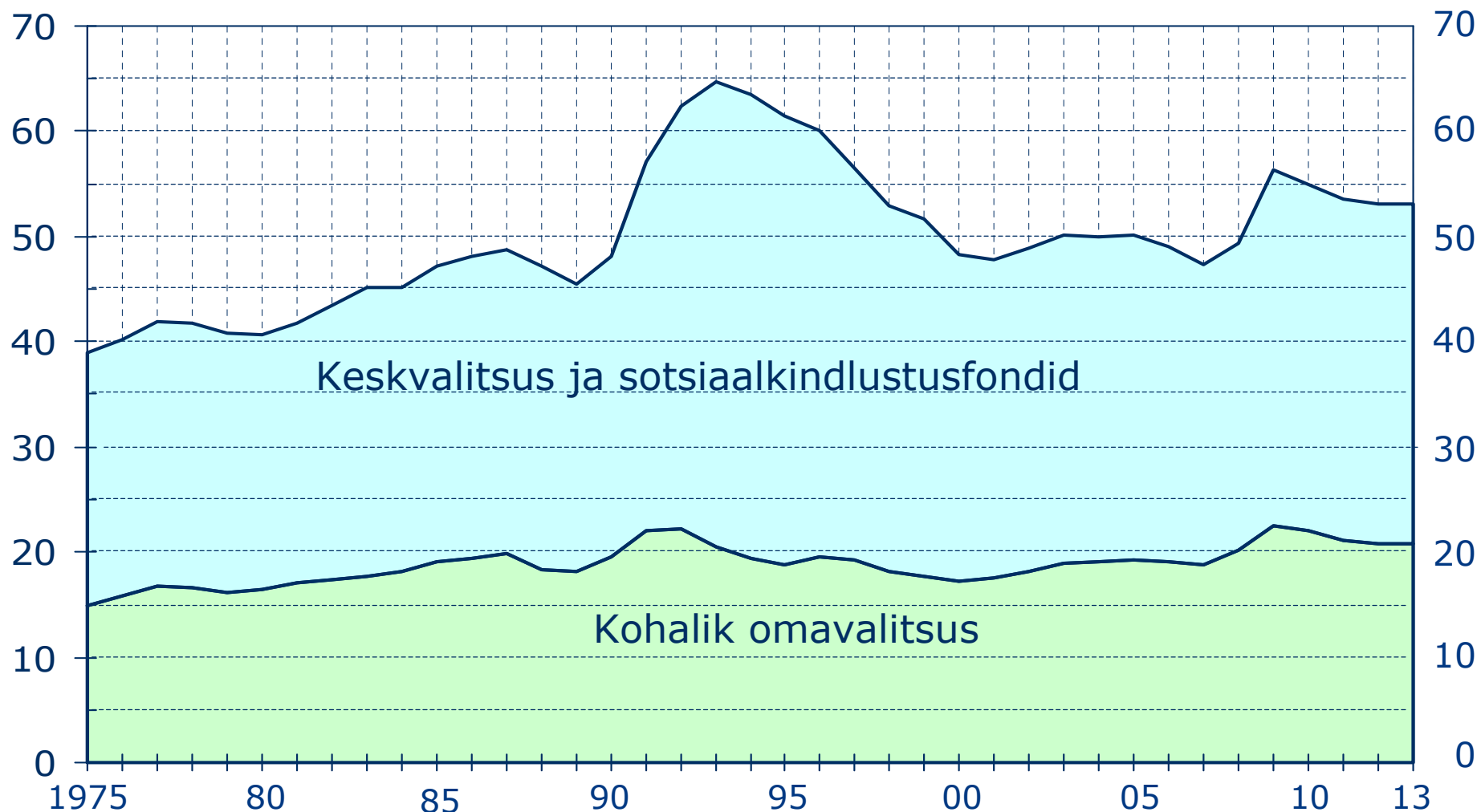

Valitsussektori tarbimiskulud 2010, miljardit EUR

Source: Statistic Finland

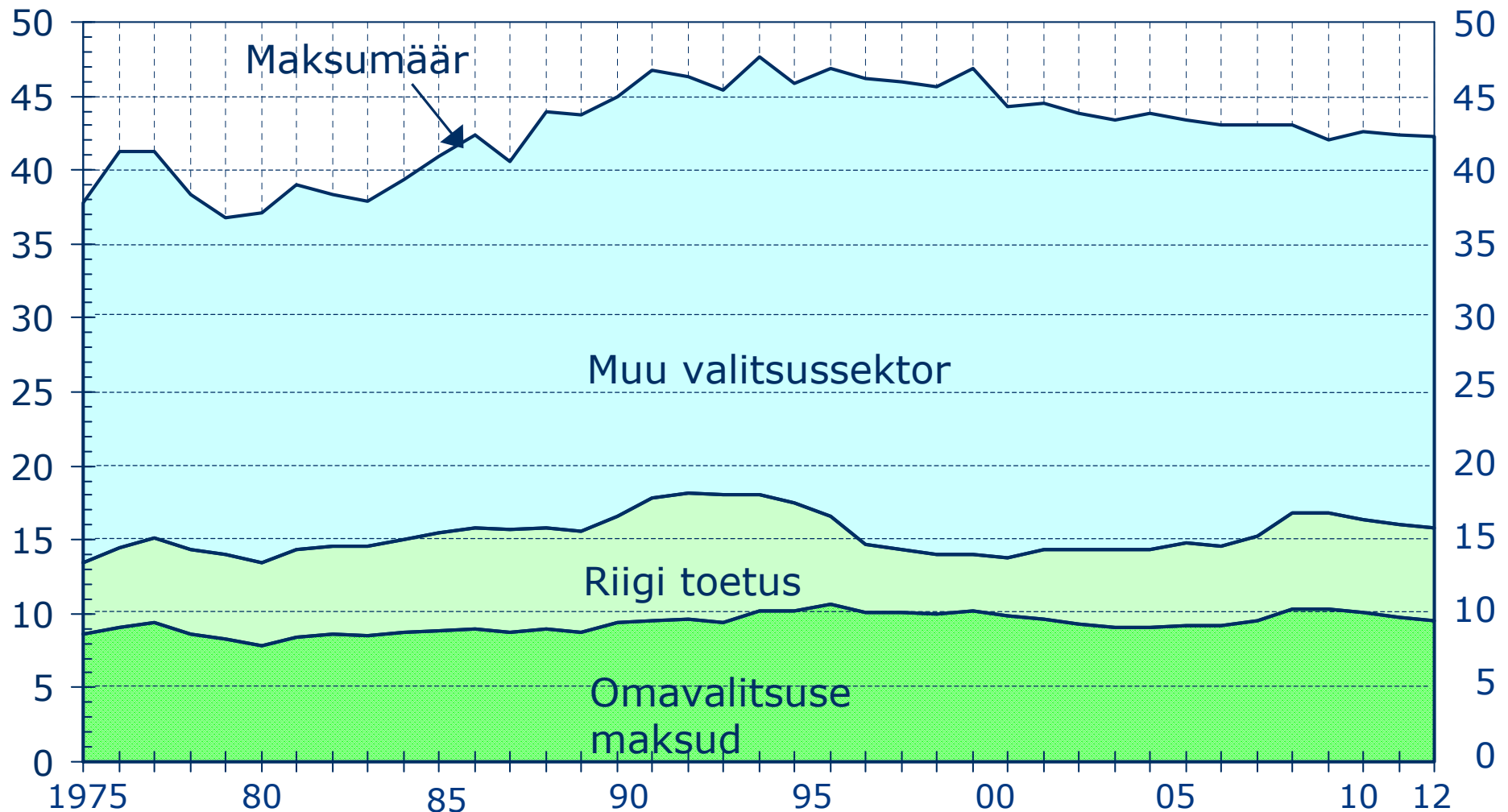

Valitsussektori kulud, % SKP-st 1975-2013

Allikas: aastad 1975-2010 *Statistics Finland*, aastad 2011-2013 rahandusministeeriumi prognoosid ja *Local and Regional Government Finland*

Maksud/SKP Soomes, % 1975-2013

Alikas: aastad 1975-2010 Statistics Finland, aastad 2011-2013 rahandusministeeriumi
prognosid ja Local and Regional Government Finland

Kokkuvõte omavalitsuse maksudest

- Omavalitsustel on maksustamisõigus (Põhiseadus § 121.3)

Omavalitsuse tulumaks

- Kohalik omavalitsus kehtestab maksu%, piirang puudub
- 2010: keskmiselt 18.99 %

Kinnisvaramaks

- Kohalik omavalitsus kehtestab maksu% maksupiiride raames (nt 0.22-0.50% üksikelamu maksustamishinnast)
- Hoonestamata krunt – kõrgemalt maksustatud, maksuvabastuse võib saada avaliku hüve heaks tegutsev ühendus

Omavalitsuste osa ettevõtte tulumaksust

- Omavalitsused saavad 21.99 % ettevõtte tulumaksust
- Iga üksiku kohaliku omavalitsuse ettevõtte tulumaksu osa sõltub antud omavalitsuse piirkonnas paiknevate ettevõtete maksustatavast tulust
- Kui ettevõtte või tema tüdarettevõtte tegutseb mitme omavalitsuse territooriumil, siis arvutatakse osa välja ja jagatakse omavalitsuste vahel proportsionaalselt ettevõtetes olevate töötajate arvuga

Omavalitsuse maksutulu 2009-2015, mlrd EUR

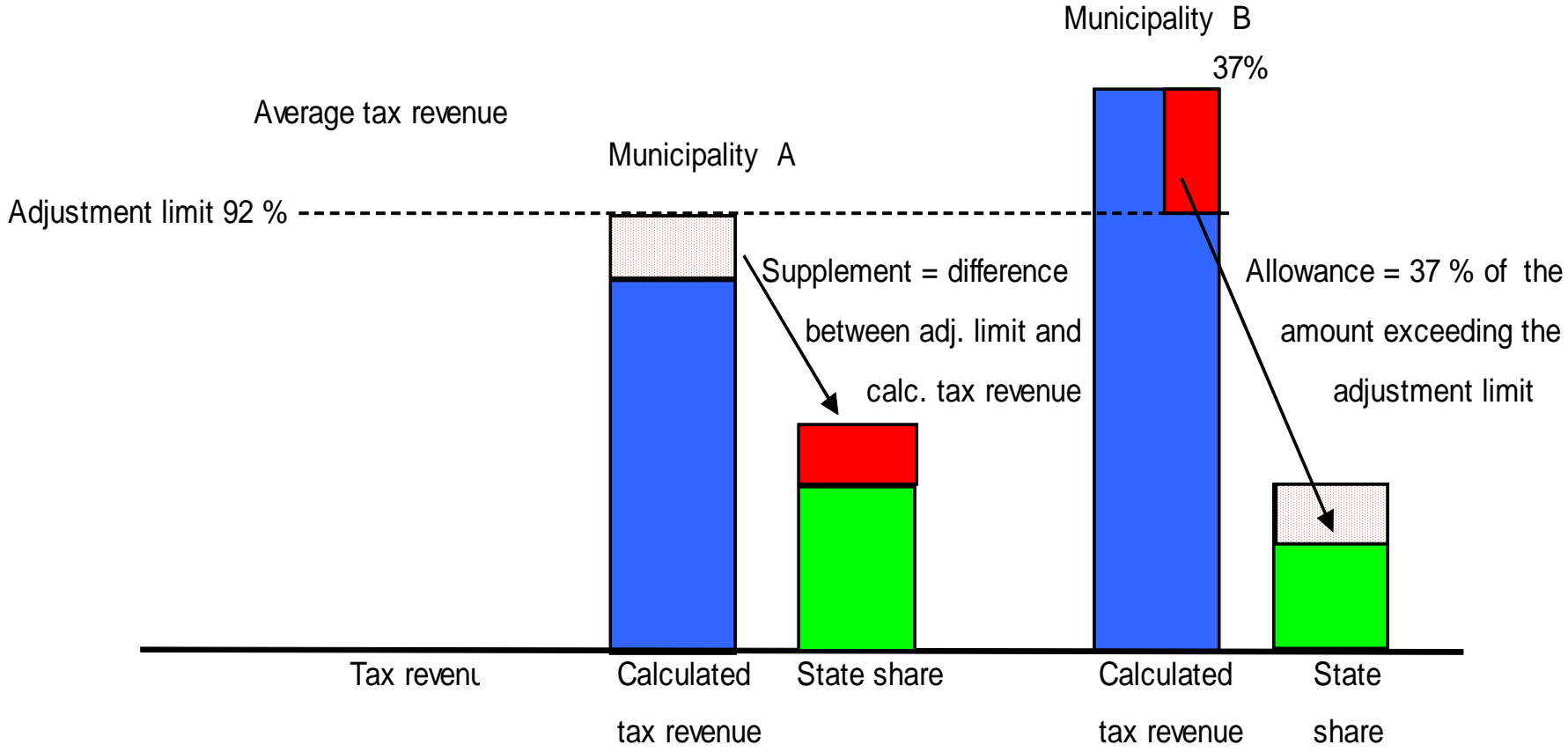
Allikad: aastad 2009-2010 Statistics Finland; prognoosid aastateks 2011-2015 avalike teenuste baaseelarve 30.8.2011

Maksu liik	2009	2010*	2011e	2012e	2013e	2014e	2015e
Omavalitsuse tulumaks	15.44	15.77	16.33	16.63	17.25	17.87	18.51
Ettevõtte tulumaks	1.20	1.41	1.62	1.45	1.46	1.30	1.35
Kinnisvaramaks	0.97	1.17	1.21	1.23	1.25	1.28	1.32
Maksutulu kokku	17.61	18.35	19.16	19.31	19.96	20.45	21.18
Muutus, %:							
Omavalitsuse tulumaks	2.4	2.1	3.6	1.8	3.7	3.6	3.6
Ettevõtte tulumaks	-21.9	17.5	15.1	-10.5	0.7	-11.0	3.8
Kinnisvaramaks	6.5	20.4	3.0	1.7	1.6	2.4	2.7
Maksutulu kokku	0.5	4.2	4.4	0.8	3.3	2.5	3.6
Tulumaksumäär, keskmiselt	18.59	18.97	19.17	19.17	19.17	19.17	19.17
Ettevõtte tulumaksumäär	26.0	26.0	26.0	25.0	25.0	25.0	25.0
Ettevõtte tulumaksumäära osa, %	32.03	31.99	31.99	26.99	26.99	21.99	21.99

Riigi toetus – üldised põhimõtted

1. Riigi toetused on arvestuslikud
2. Lähtutakse seadusest ja arvestuslikust alusest, mitte kohalike omavalitsuste tegelikest kuludest
3. 90% riigi toetustest on üldotstarbelised, arvestuslikud ja on mittesihtotstarbelised
4. Kuigi eksisteerib valdkonnapõhine arvestuslik alus, otsustab riigi toetuse saaja ise, mis otstarbel raha kasutatakse

Adjustment of State shares

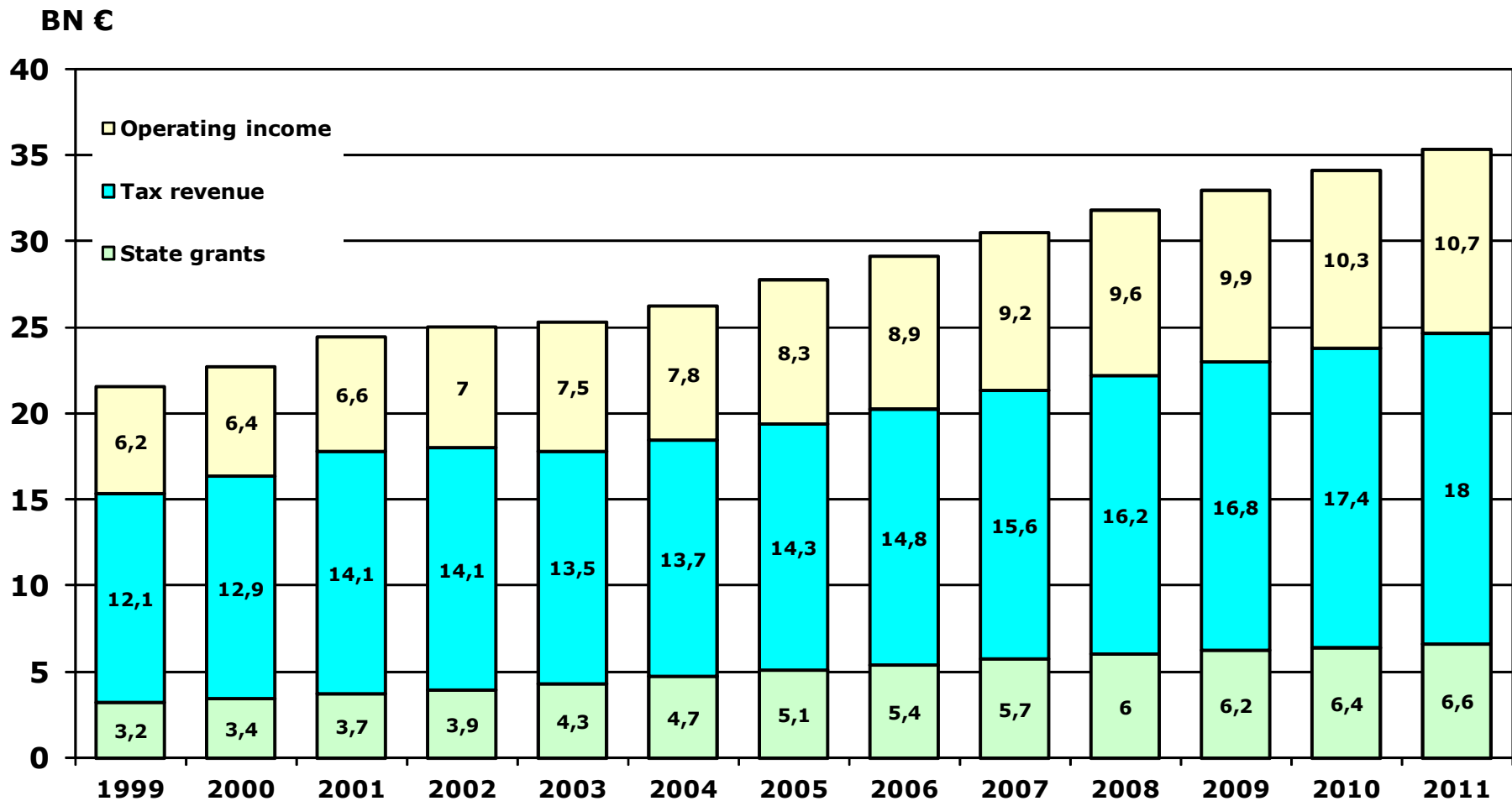

Riigi toetus

State grants for basic municipal services 2006			
	%	Billions	
Calculatory grants for social and health	49	4,0	
Calculatory grants for education and culture	30	2,5	
Plus and minus equalisation of grants	9	0,7	-0,7
General grant	2	0,2	
Other grants (investments, discretionary finance assistance, municipal amalgamations, unemployment)	10	0,8	
Total	100	8,2	7,5

Maksutulu, riigi toetus ja tegevustulu omavalitsustes ja ühisasutustes 1999 - 2011

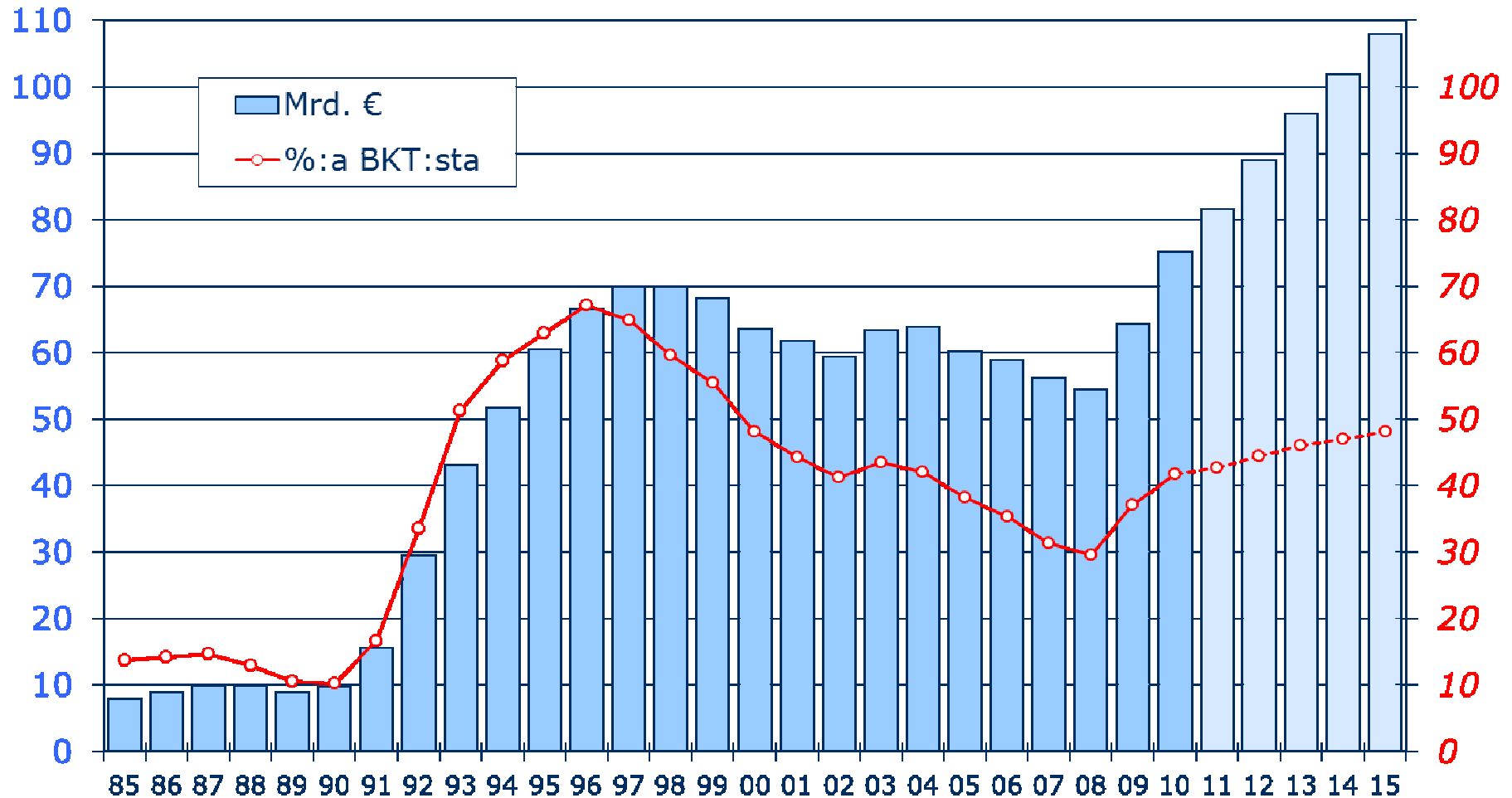
Soome omavalitsuste ja ühisasutuste kasumiaruanne, mlrd EUR

	2009	2010*	2011**	2012**
Tegevustulu	10.07	10.85	11.29	11.73
Tegevuskulu	-32.48	-33.79	-35.17	-36.55
Kasumi marginaal	-22.41	-22.94	-23.88	-24,82
Maksutulu	17.61	18.35	19.16	19.31
Riigi toetus	6.91	7.43	7.68	8.10
Neto finantstulud	0.20	0.18	0.15	0.11
Aastane marginaal	2.31	3.02	3,11	2.70
Põhivara kulum	-2.04	-2.15	-2.25	-2.35
Erakorralised kirjed, neto	0.16	1.06	0.25	0.25
Perioodi ülejääk/puudujääk	0.43	1.93	1.11	0.60
Muutus, %:				
Tegevustulu	3.3	7.7	4.1	3.9
Tegevuskulu	4.2	4.0	4.1	3.9
Maksutulu	0.5	4.2	4.4	0.8
Riigi toetus	7.5	7.5	3.3	5.5

Keskvalitsuse võlg 1985-2015

Mlrd EUR

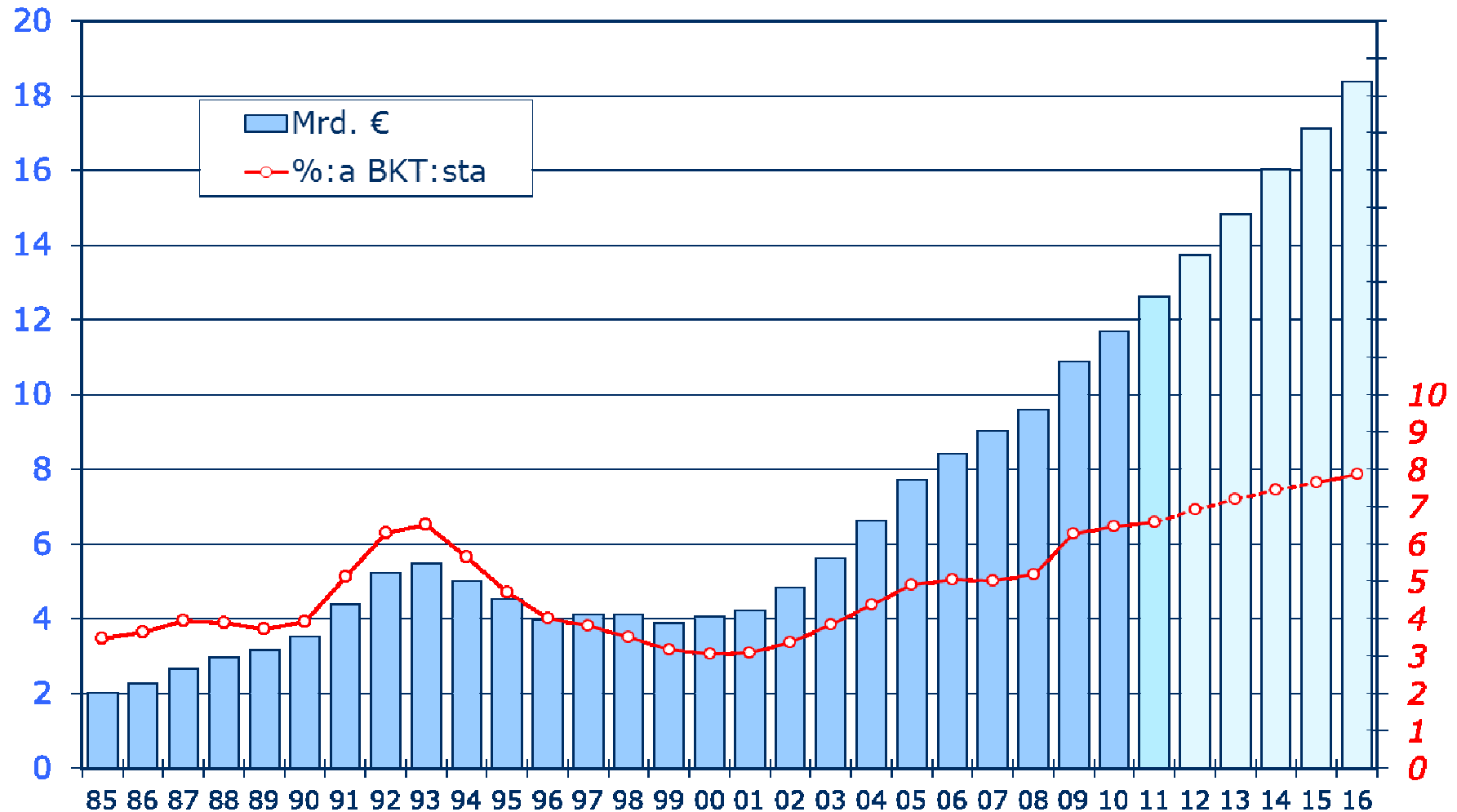
%

Kohaliku omavalitsuse võlg 1985-2016

Mlrd EUR

%

Eelarve koostamine

- Volikogu poolt kinnitatud eelarve on kohaliku omavalitsuse rahaliste vahendite alus.
- Volikogu kinnitab samaaegselt ka rahastamiskava kolmeks aastaks.
- Eelarves ja rahastamiskavas on kohaliku omavalitsuse tegevuse ja rahastamisega seotud eesmärgid. Eelarve muutuste üle otsustab volikogu.
- Eelarve kinnitamisel otsustab volikogu ka kohaliku tulumaksu ja kinnisvaramaksu määra.

Eelarve koostamine

- Eelarve koosneb tegevuseelarvest, investeerimiseelarvest, kasumiplaanist ja fondide eelarvest.
- Tegevus- ja investeerimiseelarve eraldistega saab volikogu juhtida erinevate ülesannete ja projektide täitmist.
- Kasumiplaani ja rahavoogude eelarve kaudu juhib volikogu üldist rahastamist.
- Aastamarginaal on piisav kui katab põhivara kulumi.

Raamatupidamisarvestus

- Omavalitsuse raamatupidamine toimub vastavalt raamatupidamisseadusele. Finantsaastaks on kalendriaasta.
- Omavalitsuse raamatupidamisaruandes peavad olema kasumi- ja rahavoogude aruanne, bilanss ja aastaaruannete lisad, eelarve ülevaade ja tegevusaruanne ning konsolideeritud bilanss lisadega.
- Kasumiaruande eesmärk on näidata, kas tegevustulu, maksutulu ja riigi toetus katavad osutatavate teenuste maksumuse.
- Rahavoogude aruande eesmärk on näidata, kuidas saab rahastada investeringuid ja laenude amortiseerimist.

Raamatupidamisarvestus

- Bilanss näitab omavalitsuse varade ja kohustuste seis
- Volikogu valib oma ametiajaks revisjonikomisjoni, mis valmistab ette materjalid volikogu juhtimise ja rahaliste vahendite aastaauditi läbiviimiseks.
- Revisjonikomisjon hindab volikogu püstitatud tegevus- ja rahastamisesmärkide täitmist.
- Auditeerimist teostavad professionaalsed audiitorid, kellel on õigus auditeerida avaliku halduse ja rahaliste vahendite korraldust. Audiitorid määrab volikogu.

Kohustus hoida rahalised vahendid tasakaalus

**Bilanss
31.12.2005**

Kapital ja reservid
Põhikapital
Rahalised vahendid
Jaotamata kasum/kahjum
Finantsaasta ülejääk/puudujääk

**Kasumiaruanne
1.1.-31.12.2006**

.....
Aasta marginaal
Kulum
Erakorralised kirjed
Aasta tulem
Muutus reservides
Muutus rahalistes vahendites
Finantsaasta ülejääk/puudujääk

Rahastamiskava 2007 - 2009

Aasta marginaal	2007	2008	2009
Kulum			
Erakorraline kirje			
Aasta tulem			
Muutus reservides			
Muutus rahalistes vahendites			
Finantsaasta ülejääk/puudujääk			

Kohustus katta puudujääk

=

Meetmed ja vahendid hoidmaks rahalisi vahendeid tasakaalus

Korporatsioonid ja munitsipaalettevõtted

- *Municipal corporation*
  - Omavalitsuse osa, ei ole juriidiliselt iseseisev majandusüksus
  - Tegutseb kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse alusel
- Munitsipaalomandis olev aktsiaselts
  - Juriidiliselt iseseisev majandusüksus
  - Tegutseb äriühinguõiguse alusel
- Nii *municipal corporation* kui munitsipaalettevõtte osutavad kohalikule omavalitsusele pandud teenuseid või edendavad muul viisil omavalitsuse eesmärke
  - Võib tegutseda kõikides valdkondades täites omavalitsuse ülesandeid ja kohustusi.
  - Võib tegutseda ka väljaspool oma aktsionäri(de) territooriumi
- Elukondlikke teenuseid pakkudes tegutsetakse tavaliselt energiavarustuse, vee- ja kanalisatsiooni, sadama ja ühistranspordi valdkonnas
- Neid juhitakse täiskuluarvestuse ja ettevõtte juhtimise põhimõtetest lähtudes
  - Kuid hinnakujundus peab olema mõistlik
    - Sest tegemist on enamasti monopolide või turul valitsevat positsiooni omavate ettevõtetega

Omavalitsuste koostöö

- Ühisasutused.
  - Ühisasutused on sageli haiglad, tervisekeskused ja kutseõppeasutused.
  - Kohustuslik erihaiglate, puuetega inimeste sotsiaalhoolduse ja regionaalplaneeringu valdkonnas.
- Osalevate omavalitsuste valitud esindajad otsustavad selliste ühisasutuste haldamisega seonduvat, kus ei ole otsevalitud juhtorganeid.
- Ühisasutused peavad reeglina lähtuma teenuste osutamisel, finantsjuhtimisel ja laenuvõtmisel samadest põhimõtetest kui kohalik omavalitsus.
- Ühisasutustel ei ole maksustamisõigust, kuid nad saavad riigilt toetust tegevuskulude ja investeeringute katmiseks.
- Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse kohaselt vastutavad osalevad omavalitsused rahaliste vahendite piisavuse eest.